

Republica Moldova

GUVERNUL

HOTĂRÎRE Nr. 158
din 04.03.2010

cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare regională

Publicat : 09.03.2010 în Monitorul Oficial Nr. 34 art Nr : 212

În temeiul Legii nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 21-24, art. 68), cu modificările ulterioare, precum și în scopul promovării eficiente a politicii statului în domeniul dezvoltării regionale, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Strategia națională de dezvoltare regională (se anexează).
2. Ministerele și alte autorități administrative centrale, în limitele competențelor: vor asigura realizarea prevederilor Strategiei nominalizate; vor informa Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale, semestrial, pînă la data de 15 a lunii ce urmează după expirarea semestrului, despre situația privind executarea prevederilor Strategiei, inclusiv despre necesitatea actualizării obiectivelor trasate.
3. Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale va monitoriza procesul de implementare a Strategiei și va prezenta Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale rapoarte semestriale, pînă la data de 30 a lunii ce urmează după expirarea semestrului, și Cancelariei de Stat rapoarte anuale, pînă la data de 15 februarie, despre executarea prezentei hotărîri.

4. Punctul 19 din Regulamentul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltarea regională, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.127 din 8 februarie 2008 „Cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.34-36, art.200), cu modificările și completările ulterioare, va avea următorul cuprins:

„19. Evaluarea și selectarea programelor și proiectelor care vor fi finanțate din contul mijloacelor Fondului se efectuează prin intermediul Comisei de evaluare, compusă din:

- a) un reprezentant al Consiliului Național, în calitate de președinte;
- b) un reprezentant al Cancelariei de Stat;
- c) un reprezentant al Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale;
- d) un reprezentant al Ministerului Economiei;
- e) un reprezentant al Ministerului Finanțelor;

f) un reprezentant al Ministerului Mediului;
g) doi experți tehnici, specialiști în domeniile relevante pentru proiectele ce urmează a fi evaluate.”.

5. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Construcțiilor și Dezvoltării Regionale.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

ministrul economiei

Ministrul

și dezvoltării regionale

**Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
Valeriu Lazar
construcțiilor
Marcel Răducan**

Nr. 158. Chișinău, 4 martie 2010.

Aprobată
prin Hotărârea Guvernului nr.158
din 4 martie 2010

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

I. Noțiuni generale

1. Strategia națională de dezvoltare regională (în continuare – Strategia) este principalul document de planificare a dezvoltării regionale, care reflectă politica națională și determină mecanismele naționale în acest domeniu.

2. Prevederile prezentei Strategii stabilesc obiectivele și sarcinile pe termen mediu ce trebuie îndeplinite în vederea implementării politicii de dezvoltare regională care corespunde politicii de integrare europeană a Guvernului și acordurilor bilaterale Republica Moldova – Uniunea Europeană. Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare regională sînt conforme experienței țărilor europene și se încadrează în Programul de Vecinătate.

3. În sensul prezentei Strategii vor fi utilizate noțiunile specificate în Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova.

4. Elaborarea prezentei Strategii a derivat din imperativul planificării strategice a procesului de realizare a acțiunilor coordonate, necesare pentru dezvoltarea țării. Totodată, la întocmirea Strategiei s-a ținut cont de cadrul legal și strategic existent, de realizările și lacunele politicilor strategice implementate anterior. Astfel, obiectivele, măsurile și acțiunile Strategiei au fost stabilite în contextul aplicării prevederilor Legii nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova.

5. În scopul coordonării integrate a procesului de planificare sectorială a politicilor în domeniul dezvoltării social-economice, Strategia a fost corelată cu documentele de politici incidente. Prin urmare, aceasta reprezintă o continuitate operațională a acțiunilor Strategiei naționale de dezvoltare, aprobată prin Legea nr.295-XVI din 21 decembrie 2007, cu referință la dezvoltarea regională. Măsurile prezentei Strategii sprijină realizarea operațională a prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare vizavi de acțiunile de susținere a dezvoltării social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul țării.

II. Contextul dezvoltării regionale

Politica de dezvoltare regională a Republicii Moldova

6. Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova definește obiectivele și principiile de bază, cadrul instituțional și instrumentele de planificare a dezvoltării regionale. În conformitate cu Legea menționată, principalele obiective ale dezvoltării regionale sînt:

a) obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul

Republicii Moldova;

b) reducerea dezechilibrului nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor;

c) consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;

d) susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.

7. Prezenta Strategie identifică dezvoltarea regională ca una din cele cinci priorități naționale, incluse în Strategia națională de dezvoltare, cu scopul general de realizare a unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova, prin corelarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare.

8. Strategia schițează următoarele obiective pe termen mediu ale politicii de dezvoltare regională:

a) participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării;

b) accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de „poli de creștere” a regiunilor;

c) dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură;

d) dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat;

e) prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții.

9. Scopul principal al Strategiei este crearea cadrului instituțional al dezvoltării regionale, axat pe crearea și menținerea unui cadru de gestiune, implementare, finanțare, monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale.

10. Politica de dezvoltare regională vizează întreg teritoriul Republicii Moldova și va fi implementată în două etape. Pe parcursul etapei inițiale (2010-2012) eforturile Guvernului vor fi îndreptate spre consolidarea capacităților și condițiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru și Sud. La o etapă ulterioară (2012-2019), activitățile de dezvoltare regională vor fi întreprinse în regiunile de dezvoltare – Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, municipiul Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria).

11. Dat fiind faptul că municipiul Chișinău are un rol principal în dezvoltarea națională, cu un impact decisiv asupra dezvoltării tuturor regiunilor, Guvernul va încuraja și în continuare măsurile menite să consolideze poziția acestuia ca centru comercial într-un context internațional mai vast. În special, se urmărește armonizarea continuă a politicilor de planificare a dezvoltării municipiului Chișinău cu strategiile de dezvoltare regională ale regiunilor Nord, Centru și Sud.

12. Strategiile de dezvoltare regională și planurile operaționale vor fi elaborate în baza unei metodologii propuse de Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale (în continuare – Ministerul). În baza strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor operaționale va fi elaborat un document unic de program, prin care se vor stabili prioritățile și domeniile sprijinite din mijloacele financiare destinate dezvoltării regionale. Procesul de planificare a dezvoltării regionale se caracterizează prin următoarele particularități:

a) abordările problemei „de jos în sus” și „de sus în jos”: Documentul unic de program va fi formulat în baza strategiilor de dezvoltare regională și planurilor operaționale, și în conformitate cu prioritățile stabilite în Strategia națională de dezvoltare;

b) procesul în cauză poartă un caracter inovativ și urmează a fi ajustat în permanență, fără a impune o abordare comună actorilor locali și regionali. Fiecare participant în cadrul unui astfel de parteneriat va fi încurajat să identifice și să analizeze necesitățile reale, să propună cele mai potrivite metode de luare a deciziilor și participare, să evalueze și să învețe în baza

rezultatelor obținute, să îmbunătățească modul de organizare, planificare și implementare și să-și asume riscuri prudente, în mod realist și rațional;

c) actorii regionali și locali vor fi încurajați, dacă se vor concentra pe crearea condițiilor pentru dezvoltarea economică în diferite sectoare, evitând, concomitent, dispersarea exagerată a resurselor.

13. Ambele abordări „de jos în sus” și „de sus în jos” în susținerea dezvoltării regionale se vor baza pe principiile stipulate în Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova:

eficiența – buna utilizare a resurselor naturale, umane, financiare și a celor de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova;

echitatea – drepturi egale de acces la valorile economice, sociale și culturale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul lor de trai;

durabilitatea – caracterul viabil din punct de vedere tehnic, financiar și instituțional al măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională;

planificarea – elaborarea și realizarea măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională, în conformitate cu Strategia națională de dezvoltare și Strategiile de dezvoltare regională, care au obiective, priorități și mecanisme clar definite;

coordonarea – coordonarea atât la nivel național, cât și la nivel regional a măsurilor și obiectivelor pentru susținerea dezvoltării regionale;

parteneriatul – cooperarea autorităților publice centrale și locale, sectorului public și privat, societății civile în activitatea de planificare, elaborare și realizare a măsurilor privind susținerea dezvoltării regionale;

transparența – claritatea în procesele alocării, distribuirii și utilizării mijloacelor pentru realizarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

14. Pe lângă beneficiile economice și sociale scontate, implementarea politicii de dezvoltare regională va consolida capacitățile autorităților administrației publice locale și va contribui la dezvoltarea capitalului social. Promovarea și dezvoltarea parteneriatelor regionale va oferi autorităților administrației publice locale, sectorului nonguvernamental și societății civile noi oportunități de participare, cooperare și inițiativă.

15. Strategiile de dezvoltare regională vor oferi un context „orizontal” mai vast, care va permite o coordonare și concentrare mai eficientă a cheltuielilor sectoriale ale ministerelor și donatorilor în regiuni. De asemenea, vor contribui la majorarea capacităților regiunilor de a utiliza eficient fondurile de investiții. Aceasta va aduce Republica Moldova, în conformitate cu practicile europene, la „guvernarea integrată” și sinergia dintre programele naționale „verticale” și programele regionale „orizontale”.

Dimensiunea națională a dezvoltării

16. Economia Republicii Moldova a trecut prin câteva perioade distincte. Prima perioadă (1992-1999) se caracterizează prin scăderea PIB-ului cu 42,4%. Începând cu anul 2001 economia Moldovei a înregistrat o creștere moderată. În perioada 2001-2005, creșterea reală anuală a PIB-ului a fost între 6,1% și 7,8%, iar creșterea cumulată a PIB-ului în perioada de recuperare (2000-2006) a fost de 62,9%. Totuși, începând cu anul 2008 economia țării a fost supusă influențelor negative cauzate de criza financiară globală. Au fost afectați practic toți indicatorii economici. Conform datelor preliminare, în 2009 PIB-ul a scăzut cu circa 9%.

17. Sursa principală de creștere a economiei Republicii Moldova a constituit-o consumul gospodăriilor casnice, finanțat în mare parte din contul sporirii veniturilor interne (salariul real a crescut în această perioadă de circa 2,8 ori), precum și din veniturile rezidenților obținute din munca peste hotare. O contribuție mai modestă la creșterea economică au avut-o investițiile în capital fix, care au crescut de 2,5 ori față de anul 2000, constituind în medie 15,7% din PIB.

18. Între 2000-2008 serviciile de transport, telecomunicații și tranzacțiile cu bunuri

imobiliare au generat o creștere de peste 25% a PIB-ului. În același timp, s-a redus considerabil contribuția agriculturii la creșterea economică, iar industria prelucrătoare a constituit doar a cincea parte din creșterea PIB-ului. Aceste tendințe au condus la o schimbare semnificativă în structura producției în Moldova. Ponderea agriculturii în valoarea adăugată brută a scăzut de la 29% până la 15,2%, pe când ponderea serviciilor s-a majorat de la 48% până la 62%. Cota industriei s-a redus de la 17,1% până la 14%. Importurile se caracterizează prin ponderea înaltă a materiei prime, a resurselor energetice, precum și a bunurilor capital-intensive.

19. Din 2001 Republica Moldova este membru al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). În relațiile sale cu UE Guvernul are drept scop obținerea celor mai avantajoase preferințe comerciale autonome din partea UE. Acestea ar putea lua forma unui acord de liber schimb asimetric, în conformitate cu care UE va oferi Moldovei acces liber (cota zero a tarifelor vamale) pentru aproape toate bunurile, cu excepția celor care ar putea influența substanțial anumite segmente ale pieței comunitare.

20. Deși pe parcursul perioadei 2005-2006 rata investițiilor în capitalul fix s-a majorat, în 2007-2008 s-a atestat o rată de creștere mai moderată. Nivelul actual al investițiilor în capitalul fix rămâne insuficient pentru a genera o creștere durabilă. Piața investițiilor străine directe este extrem de competitivă, iar economia Republicii Moldova nu este suficient de atractivă în comparație cu alți competitori.

21. Tendințele demografice negative sînt printre cele mai nefaste consecințe ale procesului de tranziție economică și socială din Moldova. Sporul natural al populației și rata netă a migrației au fost constant negative, începînd cu anul 1998, deși situația s-a ameliorat ușor în ultimii ani.

22. Adicional, există un șir de probleme care afectează funcționarea pieței forței de muncă. Acestea includ: nivelul înalt de rigiditate; rata înaltă a șomajului sezonier și structural; productivitatea și salariile joase; nivelul înalt al relațiilor informale într-un șir de domenii de producție; oportunități inegale de angajare pentru tineri, femei și păturile socialmente vulnerabile. Aceste probleme se concentrează în special în zonele rurale.

23. Din 2000 rata sărăciei s-a redus constant. Astfel, în 2006 rata sărăciei absolute a constituit 30,2% în comparație cu 40,2% în 2002 și 73% în 1999.

Dimensiunea spațială a dezvoltării

24. Declinul economic din 1990 a pricinuit anumitor unități industriale și sectoare de producție mai multe daune decît altora și a diversificat modelele comerciale și de distribuție, accentuînd astfel discrepanța dintre nivelurile de dezvoltare economică regională.

25. Dezechilibrul în dezvoltarea economică și socială a contribuit la apariția unor probleme serioase în dezvoltarea localităților, inclusiv concentrarea dezvoltării și tendințele de creștere în mun.Chișinău; declinul orașelor; subdezvoltarea comunităților rurale și dezechilibrul în dezvoltarea dintre localități. Soluționarea acestor probleme este principala provocare pentru politica de dezvoltare regională.

Rolul municipiului Chișinău în dezvoltarea regională

26. Cel mai semnificativ și evident decalaj economic și social în Republica Moldova este între municipiul Chișinău și celelalte unități administrativ-teritoriale. Indiscutabil, mun.Chișinău este centrul-cheie generator de bunăstare, locuri de muncă, consum, venituri din impozite, precum și de cheltuieli publice. Locuitorii municipiului beneficiază de un standard de viață mai înalt decît ceilalți locuitori ai țării. Practic, conform indicatorilor relevanți disponibili, pentru persoanele, care locuiesc în afara mun.Chișinău, se creează un regim mai puțin favorabil.

27. Dezechilibrul în ceea ce privește dezvoltarea municipiului Chișinău și celelalte localități se caracterizează în felul următor:

1) în mun. Chișinău concentrarea activității economice, în general, este relativ înaltă și cu

mult mai înaltă în comparație cu alte capitale, chiar și cu cele din țările europene subdezvoltate;

2) există o discrepantă majoră dintre standardele mai înalte de viață în capitală și în celelalte localități;

3) există un dezechilibru enorm între capitală și celelalte localități din țară în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii, accesibilitatea la serviciile publice, de transport, culturale, medicale, la serviciile de formare profesională, de asistență socială și un șir de alți factori ce țin de competitivitate și potențialul de producție.

28. În dezvoltarea generală a țării mun. Chișinău are un rol predominant. Conform principalilor indicatori ai dezvoltării social-economice, toate celelalte unități administrativ-teritoriale intermediare se află sub nivelul mediu național de dezvoltare, pe când mun. Chișinău se plasează mult peste acest nivel. Diferența dintre acești indicatori extremi este semnificativă.

29. Este o realitate recunoscută că activitățile economice, culturale și științifice au tendința de a se concentra în regiuni cu o infrastructură mai dezvoltată și un nivel de trai mai înalt. Este important, prin urmare, ca politica de dezvoltare regională să promoveze dezvoltarea orașelor provinciale ca centre urbane multifuncționale, capabile să presteze servicii pentru raioanele din imediata apropiere, care în alte circumstanțe pot fi oferite doar în mun. Chișinău.

30. Concomitent, alte regiuni trebuie să optimizeze utilizarea oricăror oportunități de obținere a beneficiilor de pe urma dezvoltării capitalei. Acest lucru poate fi făcut în diferite regiuni în mod diferit. Spre exemplu, regiunile Centru și Sud trebuie să încerce o capitalizare mai eficientă a proximității față de capitală și să faciliteze transferul locurilor de muncă din capitală spre amplasări regionale mai ieftine, iar regiunea Nord trebuie să încerce să obțină beneficii din distanța sa față de capitală prin dezvoltarea cu mai mult succes a centrelor sale urbane (mun. Bălți, de exemplu), ca surse de servicii care la moment sînt disponibile doar în capitală.

Zonele urbane

31. Schimbările sociale care au avut loc după anul 1990 au condus la o deurbanizare a Republicii Moldova. Uzinele industriale au fost închise, iar orașele, care anterior s-au dezvoltat în strictă conformitate cu politica industrială din epoca sovietică, au fost cuprinse de criză. Acest proces a fost posibil nu doar din reducerea numărului populației urbane de la 46,6% în 1989 pînă la 44,8% în 2008, ci și din prioritățile stilului rural de viață și angajării locuitorilor din alte orașe ale țării, inclusiv în suburbiile Chișinăului.

32. Din cele 65 de localități urbane, cu excepția Chișinăului, doar 3 au o populație mai mare de 100 000 locuitori. Două din acestea – Tiraspol și Bender sînt unități administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria). Douăsprezece din cele mai populate orașe sînt relativ egal amplasate pe teritoriul țării. Patru sînt amplasate în regiunea de dezvoltare Nord, trei - în regiunea de dezvoltare Centru, două - în regiunea de dezvoltare Sud și trei - în regiunea de dezvoltare Găgăuzia. Cu excepția capitalei, mun. Bălți, orașele Cahul, Ungheni, Soroca și Orhei sînt centrele urbane cele mai populate.

33. Populația din majoritatea orașelor, inclusiv din cele mai mari și prospere, s-a redus semnificativ. Pe cînd toate orașele s-au lovit de colapsul industriei, orașele dependente de una sau două întreprinderi industriale s-au ciocnit cu situații extrem de dificile și doar în puține cazuri declinul a fost depășit.

34. Acest declin abrupt în viața economică și socială a centrelor urbane s-a soldat cu următoarele consecințe:

a) declinul localităților urbane și distanțarea lor de la rolul de susținere a satelor învecinate, care s-a soldat cu diminuarea standardelor de viață în afara Chișinăului;

b) falimentarea mai multor orașe mici și a celor orientate spre una sau două întreprinderi

mari.

35. Aceste orașe nu mai îndeplinesc funcția tradițională a unor centre dinamice de prestare a serviciilor și surse de susținere și oportunități, ceea ce este atât de important pentru satele și populația din împrejurimi.

36. Totuși, subdezvoltarea orașelor în calitate de centre urbane poate prezenta o oportunitate pentru politica regională. Deurbanizarea care a avut loc în anii 90 a adus la criză orașul industrial de model sovietic. Aceasta nu este însă un argument pentru a presupune că tendința respectivă în demografia moldovenească va fi una continuă. Dimpotrivă, revitalizarea graduală a economiei Moldovei, probabil, va însemna și reurbanizarea centrelor de mărime medie, cu atribuirea mai multor funcții.

37. Abordarea policentristă este atestată și încurajată în multe țări europene. La moment, Moldova are performanțe modeste la capitolul dezvoltării policentriste, și aceasta, în conformitate cu prevederile Strategiei naționale de dezvoltare, este una din prioritățile pe termen mediu a politicii de dezvoltare regională. O axare pe nivelul meso, cu sporirea profilului economic al centrelor urbane de mărime medie va permite o distribuție mai eficientă a resurselor. După cum este stipulat în Strategia națională de dezvoltare, aceasta nu înseamnă limitarea dezvoltării centrelor respective și teritoriilor din jurul lor. O astfel de abordare va contribui la atingerea unei mase critice, care va da un impuls creșterii economice și îmbunătățirii standardelor de viață în alte orașe și zone de influență.

Zonele rurale

38. De la începutul anilor 90, în pofida exodului în masă, ponderea populației rurale s-a majorat de la 53,4% în 1989 până la 55,2% în 2008 (conform datelor Biroului Național de Statistică, în ansamblu pe țară).

39. Populația rurală a fost afectată negativ atât de colapsul industriei în orașe, cât și de caracterul parțial al reformelor în agricultură. Astăzi situația populației din satele mici este precară, cu puține perspective economice și acces dificil la serviciile publice relevante și mecanismele de susținere. Deși remitențele constituie o parte semnificativă a veniturilor comunităților rurale, este cert că cea mai mare parte a remitențelor din partea moldovenilor care lucrează în străinătate sînt, de fapt, direcționate spre consum.

40. Decalajele în ceea ce privește bunăstarea economică și socială dintre locuitorii satelor și orașelor mari sînt semnificative. Satele au fost afectate de propriul declin, precum și de impactul declinului urban. Dacă analizăm în termeni de reședință (urban versus rural), grupuri socioeconomice (fermieri/angajați agricoli versus angajați nonagricoli, antreprenori, pensionari etc.), sau în conformitate cu sursa de venit (activitate agricolă individuală versus alte categorii), sărăcia este cu mult mai înaltă în zonele rurale.

Raioanele

41. Raioanele sînt principalele unități teritoriale componente ale regiunilor de dezvoltare Centru, Nord și Sud. În legislația administrativ-teritorială ele au același statut – unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, la fel ca și municipiile Chișinău, Bălți și Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Dacă mun. Chișinău și Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia sînt regiuni de dezvoltare separate, atunci mun. Bălți este parte componentă a regiunii de dezvoltare Nord. În conformitate cu Strategia națională de dezvoltare mun. Bălți se află pe locul doi după mun. Chișinău în ceea ce privește nivelul de dezvoltare, avînd un potențial de creștere mai mare decît alte localități din țară.

42. Raioanele și mun. Bălți sînt, de asemenea, unitățile statistice principale pentru colectarea datelor, care după agregare formează statistica regiunilor de dezvoltare.

43. În conformitate cu indicatorii de dezvoltare la nivel raional există diferențe vizibile între raioane. Totuși, un raion se poate afla într-o situație mai bună, conform unui indicator (spre exemplu, infrastructură) și într-o situație mai rea, potrivit altui indicator (spre exemplu, investiții).

44. Totodată, sînt evidente discrepanțele în dezvoltarea intraraională. Acest dezechilibru este generat de discrepanțele de dezvoltare dintre mediul urban și rural. Cu alte cuvinte, cu cît mai urbanizat este raionul, cu atît mai favorabilă este situația lui social-economică.

45. Conform Raportului Național de Dezvoltare Umană în Republica Moldova pentru 2006, ierarhia dezvoltării raioanelor, efectuată în baza indicatorilor agregați ai dezvoltării social-economice, precum și infrastructura serviciilor comunale publice și tehnice, este următoarea:

a) potrivit indicatorului de dezvoltare socială agregat unitățile administrativ-teritoriale din nordul Republicii Moldova (Edineț, Dondușeni, Ocnița, Soroca și Rîșcani) ocupă locurile de frunte, pe cînd locurile inferioare în ierarhie sînt ocupate de raioanele din Centru;

b) conform indicatorului dezvoltării infrastructurii există o variație mai mare și o amplasare geografică mai vastă. Cele mai bine amplasate, în conformitate cu acest indicator, sînt raioanele Anenii Noi și Orhei în centru, Taraclia la sud, Ocnița și Edineț la nord.

46. Indicatorul economic agregat demonstrează că cele mai dezvoltate sînt raioanele Taraclia, Basarabeasca, precum și Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Cu anumite excepții, aceste unități administrativ-teritoriale se află mai sus decît nivelul mediu național la toate componentele indicatorului economic agregat. Cele mai slab dezvoltate din punctul de vedere al dezvoltării economice sînt trei raioane din centru (Telenești, Dubăsari și Nisporeni) și două raioane de la sud (Leova și Cantemir).

47. În prezent raioanele sînt principalele unități de planificare a politicii de dezvoltare regională, datorită unei concentrări mai înalte a resurselor umane și administrative la nivel raional. Totuși, prezenta Strategie propune de a nu limita dezvoltarea în cadrul raioanelor. Aceasta include și o schimbare în abordarea autorităților administrației publice locale, care trebuie să evite perceperea inițiativelor privind dezvoltarea regională ca un proces administrativ menit să beneficieze doar anumite raioane. Unele inițiative vor depăși cu mult limitele unui raion și pot include cîteva raioane, anumite părți din raioane, sau chiar regiunea în întregime.

48. Astfel, deși există discrepanțe importante între nivelele de dezvoltare ale diferitelor raioane, este important ca programele și proiectele de dezvoltare regională să aibă un impact regional, producînd efecte pe termen mediu și lung asupra întregii regiuni, evitînd, în așa fel, promovarea inițiativelor, care, într-o perspectivă de lungă durată, vor încuraja dezvoltarea anumitor raioane în detrimentul altora. În acest context, trebuie să se înțeleagă că nu contează amplasarea fizică a unității de implementare a proiectului de dezvoltare regională, ci efectul pe care îl are proiectul asupra unei părți, sau asupra întregii regiuni.

49. O distribuție mai echitabilă a dezvoltării în întreaga regiune ar putea fi atinsă printr-un efort comun și integrat al raioanelor dintr-o regiune. Aceasta se va solda cu o apartenență regională puternică a eforturilor de dezvoltare și va face regiunea mai atractivă pentru potențialii investitori, datorită existenței unei viziuni strategice clare de planificare regională.

Regiunile de dezvoltare

50. Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova propune o abordare nouă, de natură regională, a dezvoltării țării.

51. Regiunile de dezvoltare sînt unități teritorial-funcționale, care reprezintă cadrul de planificare, implementare și evaluare a strategiilor de dezvoltare regională. Regiunile de dezvoltare sînt suficient de mari pentru a planifica dezvoltarea regională și locală, cu impact real asupra dezvoltării naționale, dar suficient de mici pentru a facilita dezvoltarea și luarea de decizii consensuale de către părțile interesate.

52. Există o diferență fundamentală în profilul celor trei regiuni propuse – Nord, Centru și Sud. Regiunea de dezvoltare Nord este mai urbanizată, în mare parte datorită municipiului Bălți. Între timp, regiunea de dezvoltare Centru este cea mai mare din punctul de vedere al

suprafeței și populației, dar are un nivel de urbanizare redus. Prin contrast, regiunea Sud este cea mai mică în ceea ce privește populația și cu cel mai scăzut nivel de urbanizare.

53. Alte diferențe specifice între regiunile de dezvoltare se vor profila în procesul de planificare, prin elaborarea strategiilor de dezvoltare regională. Adicional, strategiile vor reflecta și se vor baza pe inițiativele economice și sociale oferite de legăturile strânse cu municipiul Chișinău.

54. Etapa ulterioară va include implementarea politicii de dezvoltare regională în celelalte trei regiuni: Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, mun. Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria).

III. Obiective și priorități

55. Obiectivul general al prezentei Strategii este: ***Susținerea scopurilor Strategiei naționale de dezvoltare prin elaborarea unui mecanism eficient de implementare pentru crearea unui mediu atractiv în vederea obținerii unei creșteri durabile în regiunile de dezvoltare.***

56. Obiectivele specifice:

- crearea și funcționarea eficientă a noilor instituții de dezvoltare regională (consiliile regionale pentru dezvoltare, agențiile de dezvoltare regională);
- identificarea cadrului conceptual pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare regională durabilă pe termen lung și a planurilor operaționale pentru fiecare regiune;
- crearea parteneriatelor regionale strategice pentru gestionarea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională;
- sprijinirea unui proces participativ puternic pentru maximizarea impactului dezvoltării regionale asupra celor săraci și păturilor socialmente vulnerabile și femeilor;
- consolidarea capacităților Guvernului în gestionarea eficientă a programelor și proiectelor de dezvoltare regională;
- implementarea mecanismelor transparente și eficiente de monitorizare și evaluare a procesului de dezvoltare regională;
- elaborarea și raportarea în termen a statisticii regionale, pentru a susține atât elaborarea strategiilor de dezvoltare regională, cât și monitorizarea și evaluarea lor;
- elaborarea unui mecanism viabil, flexibil și durabil de finanțare a dezvoltării regionale atât pentru Guvern, cât și pentru donatori.

57. Obiectivele prezentei Strategii vor fi atinse prin Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională în perioada 2010-2012, axat pe trei domenii de priorități distincte:

Prioritatea	1: Dezvoltarea	instituțională
Prioritatea	2: Creșterea	regională durabilă
Prioritatea	3: Guvernarea	strategică

58. Prioritățile 1 și 3 se referă la dezvoltarea capacităților, planificare și crearea condițiilor favorabile pentru implementarea activităților de dezvoltare regională. Dat fiind caracterul inovativ al politicii de dezvoltare regională pentru Republica Moldova, prioritățile 1 și 3 sînt importante, în special, pe parcursul etapei inițiale, pentru asigurarea eficienței și succesului întregului proces.

59. **Prioritatea 1** va implica crearea și edificarea capacităților unui șir de instituții, și anume: Direcția generală dezvoltare regională din cadrul Ministerului la nivel central și consiliile regionale pentru dezvoltare și agențiile de dezvoltare regională la nivel regional, precum și elaborarea mecanismului de finanțare pentru dezvoltarea regională și utilizarea mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională. Vor fi elaborate două manuale operaționale: unul pentru Fondul național pentru dezvoltare regională și altul pentru Agenția de dezvoltare regională.

60. **Prioritatea 2** va contribui la atingerea obiectivelor naționale ale politicii de

dezvoltare regională, specificate în Strategia națională de dezvoltare. Aceasta va susține procesul elaborării strategiilor de dezvoltare regională în cadrul unui proces participativ. Adicional, aceasta va asista mobilizarea dezvoltării parteneriatelor regionale, care, la rândul lor, vor elabora proiecte viabile pentru a fi incluse în planul operațional. Vor fi întreprinse măsuri durabile privind informarea, sensibilizarea și perfecționarea abilităților autorităților administrației publice locale, sectorului privat și societății civile de promovare a parteneriatelor de dezvoltare regională.

61. În cadrul Priorității 3 Strategia va susține măsurile de elaborare a mecanismelor transparente și eficiente de monitorizare și evaluare. Aici va fi inclusă și perfecționarea statisticii regionale, în vederea stabilirii unor indicatori reali ai scopurilor și sarcinilor. Vor fi elaborate și implementate strategii de comunicare eficiente atât pentru Minister, cât și pentru instituțiile responsabile de dezvoltarea regională.

IV. Mecanismele de implementare și monitorizare

62. Guvernul va avea un rol strategic în susținerea unor activități specifice în procesul implementării politicii de dezvoltare regională în vederea obținerii unor rezultate echitabile și eficiente.

63. Deoarece politica de dezvoltare regională are drept scop implicarea întreg teritoriului țării în dezvoltarea economică și socială și sporirea standardelor de viață ale populației, fiecare regiune de dezvoltare va avea posibilitatea să elaboreze soluții proprii pentru problemele dezvoltării regionale.

64. Prezenta Strategie va oferi actorilor locali și regionali instrumentele necesare pentru promovarea creșterii economice în regiunile de dezvoltare. Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova definește explicit responsabilitățile tuturor instituțiilor și structurilor implicate în susținerea dezvoltării regionale.

65. Ministerul este responsabil de formularea și implementarea politicilor, înaintarea propunerilor și informarea Guvernului despre toate etapele dezvoltării regionale, precum și de supervizarea implementării prezentei Strategii.

66. Ministerul va elabora documentul unic de program, în baza planurilor operaționale de dezvoltare regională, și va remite acest document Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (în continuare – Consiliul Național) și Guvernului pentru examinare. Ministerul, de asemenea, va elabora un plan anual de implementare a Strategiei, precum și rapoarte anuale privind implementarea lui.

67. Ministerul este responsabil de implementarea într-un cadru de timp rezonabil a obiectivelor specificate în Legea nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și a acțiunilor incluse în prezenta Strategie. Ministrul va remite Consiliului Național toate propunerile din partea donatorilor și va negocia cu ei pentru a asigura susținerea optimă a procesului de dezvoltare regională.

68. Ministerul, în scopul implementării prezentei Strategii, va solicita susținerea Consiliului Național, Ministerului Economiei, Ministerului Finanțelor, altor autorități administrative centrale, consiliilor regionale pentru dezvoltare, agențiilor de dezvoltare regională, autorităților raionale, precum și a autorităților municipiilor Chișinău și Bălți și Unității teritoriale autonome Găgăuzia.

69. Procesul de implementare a prezentei Strategii va avea următoarele caracteristici:

a) fiecare agenție de dezvoltare regională, printr-un proces participativ, cu implicarea consiliilor regionale pentru dezvoltare, trebuie să elaboreze o strategie de dezvoltare regională și un plan operațional și să le remită Ministerului;

b) partenerii locali și regionali trebuie să fie antrenați la elaborarea propunerilor de proiecte, în conformitate cu prioritățile stabilite în strategiile de dezvoltare regională. Aceste proiecte vor fi elaborate cu susținerea agențiilor de dezvoltare regională și după un proces

de evaluare și stabilire a priorităților vor fi remise spre aprobare consiliilor regionale pentru dezvoltare. În scopul asigurării implementării eficiente, sub auspiciul Ministerului, agențiile vor monitoriza și evalua proiectele de dezvoltare regională;

c) Ministerul va elabora documentul unic de program, în baza planurilor operaționale regionale, și-l va remite Consiliului Național și Guvernului spre aprobare. Acesta va fi cadrul legal pentru fondurile publice alocate în vederea susținerii dezvoltării regionale;

d) Ministerul trebuie să inițieze procesul de dezvoltare regională, acordând susținerea necesară consiliilor regionale pentru dezvoltare și agențiilor de dezvoltare regională;

e) odată cu aprobarea documentului unic de program, Ministerul trebuie să asigure mobilizarea resurselor necesare și funcționarea sistemelor de implementare;

f) achizițiile publice pentru proiectele finanțate din cadrul Fondului național pentru dezvoltare regională vor avea loc doar pentru proiectele incluse în documentul unic de program.

70. Ministerul va elabora metodologia, procesul și limitele temporale privind elaborarea strategiilor de dezvoltare regională. Această metodologie va include, dar nu se va limita la următoarele:

a) crearea și dezvoltarea mecanismelor potrivite privind parteneriatele la nivel regional pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare regională și planurilor operaționale;

b) asigurarea includerii unui șir larg de actori în procesul dezvoltării regionale prin intermediul unui proces participativ, în scopul asigurării implicării tuturor părților regionale interesate în procesul de dezvoltare;

c) unde este oportun, implicarea în proces a părților interesate din partea Guvernului, în scopul asigurării armonizării strategiilor de dezvoltare regională cu prioritățile naționale și sectoriale;

d) identificarea unor scopuri, indicatori și sarcini măsurabile și limitate în timp, în scopul facilitării monitorizării și evaluării.

71. Strategiile de dezvoltare regională vor identifica și analiza, în mod explicit, principalele probleme economice și sociale, care împiedică dezvoltarea în regiuni și vor prioritiza măsurile necesare pentru soluționarea acestora. De asemenea, ele vor promova, pe toate căile, coeziunea în interiorul regiunii de dezvoltare, precum și parteneriatul cu alte regiuni de dezvoltare, iar unde va fi cazul, și cu țările vecine.

72. În cadrul strategiilor de dezvoltare regională și planurilor operaționale măsurile propuse trebuie să demonstreze un echilibru justificat între proiectele de infrastructură și investițiile axate pe dezvoltarea economică și socială. De asemenea, Ministerul va asigura repartizarea corectă a resurselor, pentru a nu permite dispersarea lor în prea multe inițiative, cu caracter nonstrategic.

73. Ministerul va susține, de asemenea, instituțiile de dezvoltare regională în promovarea egalității de gen la toate nivelurile. Cadrul juridic și practicile existente în regiuni oferă suficient spațiu pentru inițiativele orientate spre egalitatea genurilor în dezvoltarea regională. Astfel, aspectul egalității de gen va fi o preocupare primară la selectarea, elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea proiectelor de dezvoltare regională.

74. Adițional la dezvoltarea economică și socială, strategiile de dezvoltare regională durabilă vor promova inițiativele reciproc avantajoase și responsabile de protejarea mediului ambiant. Respectiv, proiectele de dezvoltare regională vor fi înaintate spre finanțare doar după evaluarea impactului asupra mediului ambiant. Prin urmare, evaluarea ex-ante a impactului asupra mediului ambiant a proiectelor de dezvoltare regională este prioritară.

75. Ministerul va acorda asistență agențiilor de dezvoltare regională în colectarea și analiza eficientă a datelor și utilizarea corespunzătoare a acestora în elaborarea strategiilor, precum și monitorizarea și evaluarea lor.

76. Procesul de finanțare a dezvoltării regionale va avea următoarele caracteristici:

a) Fondul național pentru dezvoltare regională va fi creat din alocațiile anuale din bugetul de stat, ca linie distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse. Fondul național pentru dezvoltare regională este destinat finanțării proiectelor de dezvoltare regională incluse în documentul unic de program;

b) alocațiile anuale din bugetul de stat la Fondul național pentru dezvoltare regională reprezintă 1% din veniturile aprobate ale bugetului de stat pe anul respectiv, cu excepția veniturilor cu destinație specială prevăzute de legislație. În Fond pot fi atrase și mijloace din sectorul public și cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloace oferite de programele de asistență din partea partenerilor de dezvoltare, inclusiv ale Uniunii Europene;

c) resursele Fondului național pentru dezvoltare regională trebuie să fie alocate și utilizate în conformitate cu regulamentele aprobate de Guvern.

Monitorizare și evaluare

77. Monitorizarea și evaluarea va fi efectuată la nivelul prezentei Strategii, a strategiilor de dezvoltare regională, precum și la nivel de proiecte individuale.

78. Agențiile de dezvoltare regională vor raporta pe marginea proiectelor finanțate prin intermediul Fondului național pentru dezvoltare regională atât consiliilor regionale, cât și Ministerului. Rapoartele trimestriale vor conține informații privind implementarea proiectelor. Rapoartele către Minister se vor prezenta la fiecare șase luni, pentru a permite Direcției generale dezvoltare regională să ofere informația privind politica de dezvoltare regională Direcției analiză, monitorizare și evaluarea politicilor pentru raportul de progres semestrial privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare. Un raport anual va fi pregătit de Agenția de dezvoltare regională la sfârșitul fiecărui an financiar.

79. Ministerul va prezenta rapoarte semestriale Consiliului Național și rapoarte anuale Cancelariei de Stat privind progresul de implementare a prezentei Strategii. Un raport anual va fi pregătit la sfârșitul fiecărui an financiar.

80. Fiecare proiect finanțat din cadrul Fondului național pentru dezvoltare regională și inclus în documentul unic de program va conține următoarea documentație de proiect: obiectivele generale ale proiectului, prin prisma obiectivelor naționale ale dezvoltării regionale, specificate în Strategia națională de dezvoltare; contribuția proiectului în realizarea scopurilor Strategiei și strategiei de dezvoltare regională corespunzătoare; rezultatele imediate ale proiectului; activitățile care urmează a fi întreprinse pentru atingerea rezultatelor; și, contribuțiile necesare.

Aceste criterii vor sta la baza identificării indicatorilor relevanți pentru monitorizare și evaluare.

81. Agențiile de dezvoltare regională vor urmări lunar progresul implementării proiectelor. Fiecare proiect va remite rapoarte trimestriale Agenției de dezvoltare regională privind implementarea generală, rezultatele convenite și indicatorii de impact. Agregarea acestor rapoarte va sta la baza rapoartelor bianuale atât către consiliile regionale, cât și către Minister. De asemenea, agențiile de dezvoltare regională vor prezenta rapoarte trimestriale privind utilizarea mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională atât consiliilor regionale, cât și Ministerului.

82. Ministerul este responsabil pentru raportarea pe marginea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională în perioada 2010-2012 (anexă la prezenta Strategie). Planul de acțiuni include atât indicatori calitativi, cât și cantitativi. Indicatorii calitativi, care sînt în mare parte indicatori de proces (exemplu – dacă o acțiune a fost întreprinsă sau nu) vor fi monitorizați de către Minister. Indicatorii cantitativi, care urmăresc progresul de implementare a documentului unic de program vor fi elaborați din

informația privind proiectele, prezentată de către agențiile de dezvoltare regională. Ministerul va raporta, de asemenea, despre tendințele economice în regiuni, în baza informației oferite de către Biroul Național de Statistică, în conformitate cu Programul lucrărilor statistice, aprobat anual de către Guvern.

83. Adicional raportării obișnuite privind progresul, fiecare gestionar de proiect trebuie să prezinte un raport detaliat la finalizarea implementării, care să evalueze succesul general al proiectului, să raporteze despre rezultatele specifice și indicatorii de impact, precum și să identifice impactul de lungă durată a proiectului, odată cu finalizarea lui. Pentru proiecte mai mari vor fi efectuate studii de evaluare, care vor include un șir de metodologii corespunzătoare, inclusiv cercetări participative ale beneficiarilor privind valoarea rezultatelor proiectului. Pentru un număr de proiecte mari, în special cele pentru care beneficiile se anticipează de a fi atât de lungă durată, cât și extinse teritorial, agențiile de dezvoltare regională trebuie să organizeze evaluarea impactului într-o perioadă de timp corespunzătoare, după finalizarea proiectului. Resursele financiare necesare pentru aceste activități trebuie să fie incorporate în bugetele de proiect.

84. Agențiile de dezvoltare regională, de asemenea, vor efectua cercetări ale percepției pentru consiliile regionale, pentru a evalua cum sînt percepute de către populația locală activitățile Consiliului regional și progresul în implementarea prezentei Strategii. Rezultatele acestor cercetări trebuie să fie prezentate ca parte componentă a raportului trimestrial, precum și în calitate de raport individual către Consiliul regional.

85. Sistemul general de monitorizare și evaluare va fi elaborat într-o manieră consecventă cu procesul de raportare privind Strategia națională de dezvoltare. Pe măsura evoluției sistemului național de monitorizare și evaluare elementele de monitorizare ale prezentei Strategii vor evolua și ele.

86. Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională în perioada 2010-2012, după caz, va fi actualizat. Sistemul de monitorizare și evaluare va fi actualizat în conformitate cu acest Plan.

[planul](#)